

منشور ایکوموس برای حفاظت شهرها و محوطه‌های شهری تاریخی - واشنگتن ۱۹۸۷

مترجم: مهندس لیلا فرهنگ[#]

منشور ایکوموس برای حفاظت شهرها و محوطه‌های تاریخی، حاصل ۱۲ سال مطالعه و فعالیت کارشناسان بین‌المللی است. این گزارش، در گردهمایی عمومی ایکوموس در واشنگتن، در اکتبر ۱۹۸۷، تصویب شد و معمولاً به آن منشور واشنگتن می‌گویند. اصطلاحات منشور واضح‌اند؛ عموماً روش‌های زیادی برای برنامه‌ریزی و پشتیبانی محوطه‌های شهری یافت می‌شود. راه‌های زیادی هم هست که ضمن آنها توسعه شهری ممکن است بر الگوهای جوامع فراصنعتی تأثیر بگذارد، و این تنوع در منشور بیان شده است، متن منشور را در زیر می‌آوریم.

مقدمه و تعاریف

۱. تمام جوامع شهری، چه آنها که به تدریج در طول زمان گسترش یافته‌اند و چه آنها که به اختیار طراحی شده‌اند، بیانی از تنوع جوامع بشری در طول تاریخ به شمار می‌آیند.

۲. این منشور به محوطه‌های شهری تاریخی، بزرگ و کوچک، مشتمل بر شهرها و مراکز و مناطق تاریخی، به همراه محیط طبیعی و ساخته بشر آن می‌پردازد. این محوطه‌ها، صرفنظر از نقش‌شان به عنوان مستندات تاریخی، ارزش‌های سنتی فرهنگ‌های شهری را در خود جای می‌دهند. امروزه بسیاری از چنین بافت‌هایی بر اثر توسعه شهری که ادامه صنعتی شدن جوامع در همه جاست، از لحاظ کالبدی، تهدید می‌شوند، آسیب می‌بینند و یا حتی تخریب می‌شوند.

۳. با توجه به این وضعیت فوق‌العاده، که اغلب به خسارت‌های فرهنگی، اجتماعی و حتی اقتصادی منجر می‌شود، کمیته بین‌المللی بناها و محوطه‌ها (ایکوموس) تدوین منشوری بین‌المللی برای شهرها و بافت‌های تاریخی را ضروری دانست، که به "منشور بین‌المللی حفاظت و مرمت بناها و محوطه‌ها" مشهور است و به آن "منشور ونیز" هم گفته می‌شود. متن جدید این منشور، اصول، اهداف و روش‌های لازم برای حفاظت شهرها و محوطه‌های تاریخی را بیان می‌کند. برای ایجاد هماهنگی بین زندگی خصوصی و اجتماعی در این محوطه‌ها و حمایت از حفاظت سرمایه‌های فرهنگی، هر چند در مقیاس کوچک، که خاطره بشریت را تشکیل می‌دهند، نیز تلاش می‌کند.

۴. همان‌طور که در نشست یونسکو "توصیه درباره حفاظت و نقش جدید محوطه‌های تاریخی" (ورشو - ناپروبی، ۱۹۷۶) تدوین شد، در سایر سندهای بین‌المللی مختلف نیز، به "حفاظت شهرها و محوطه‌های شهری تاریخی" به خاطر معنادار کردن مراحل ضروری برای حمایت، حفاظت و مرمت چنین شهرها و محوطه‌هایی که به موازات پیشرفت و سازگاری مسالمت‌آمیزشان با زندگی جدید پیش می‌آید، پرداخته می‌شود.

اصول و اهداف

۱. به منظور برخورداری از بیشترین تأثیر، حفاظت شهرهای تاریخی و سایر محوطه‌های شهری تاریخی، باید از جمله سازندها (تشکیل دهنده‌ها)ی سیاست‌های منسجم اقتصادی، اجتماعی و برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای در هر سطح باشد.

۲. کیفیت‌هایی که باید محافظت شوند، شامل ویژگی‌های تاریخی شهر یا محوطه شهری و تمام مواد و عناصر هنری‌اند که این ویژگی را بیان می‌کنند؛ بخصوص:

الف. الگوهای شهری که توسط قطعه‌ها و خیابان‌ها تعریف شده است؛

ب. ارتباط بین ساختمان‌ها و فضاها و سبز و باز؛

ج. شکل ظاهری، داخلی و خارجی بناها که به کمک مقیاس، اندازه، سبک، ساختار، رنگ و تزئینات تعریف شده است؛

د. ارتباط بین شهر و محیط شهری با نحوه استقرار در محیط، چه طبیعی و چه ساخته دست بشر؛ هر عملکردهای مختلفی که شهر یا محیط شهری در طول زمان کسب کرده است؛ هر تهدیدی نسبت به این کیفیت‌ها، اصالت شهر یا محوطه شهری تاریخی را به خطر خواهد انداخت.

۳. مشارکت و درگیر شدن ساکنان برای موفقیت برنامه حفاظت، حیاتی است و آنها باید به این مشارکت ترغیب شوند. حفاظت شهرها و محوطه‌های تاریخی قبل از هر چیز متوجه ساکنان آنهاست.

۴. حفاظت در شهر یا محوطه شهری تاریخی نیازمند رعایت احتیاط، و برخورداری از نگرش و روش حساب شده است. باید از انعطاف‌پذیری اجتناب شود، زیرا ممکن است هر مورد مشکلات خاصی پدید آورد.

روش‌ها و ابزار کار

۵. به منظور برنامه‌ریزی برای حفاظت شهرها و محوطه‌های شهری، باید مطالعات چند رشته‌ای انجام شود.
- طرح‌های حفاظت باید به تمام شاخص‌های مربوطه، شامل باستان‌شناسی، تاریخ، معماری، فناوری، جامعه‌شناسی و اقتصاد پردازند.
 - اهداف اصلی برنامه حفاظت، و نیز تمهیدات لازم قانونی، اداری و مالی برای نیل به آنها باید به روشنی تعیین شده باشد.
 - برنامه حفاظت باید تأمین رابطه‌ای هماهنگ بین محوطه شهری تاریخی و شهر جدید به عنوان یک کل را مد نظر قرار دهد.
 - برنامه حفاظت باید تعیین کند که کدام ساختمان‌ها باید محافظت، و کدام باید تحت شرایط بخصوص محافظت شوند، و کدام، تحت شرایط کاملاً استثنایی، ممکن است بی‌ارزش و قابل چشم‌پوشی باشند.
 - قبل از هرگونه مداخله، باید شرایط موجود در محیط مستند شود؛
 - ساکنان محوطه تاریخی باید از برنامه حفاظت حمایت کنند.
۶. قبل از این که برنامه حفاظت تصویب شود، هر اقدام حفاظتی ضروری باید بر طبق اصول و اهداف این منشور و منشور و نیز انجام شود.
۷. تداوم نگهداری، به منظور تأثیر حفاظت یک شهر یا محوطه شهری تاریخی بسیار مهم است.
۸. کارکردها و اقدامات جدید باید با سرشت و هویت شهر یا محوطه شهری تاریخی متناسب باشد.
۹. بهبود وضع مسکن، باید یکی از اهداف اصلی حفاظت باشد.
۱۰. زمانی که لازم است ساختمان‌های جدیدی ساخته شوند و یا بناهای موجود سازگار شوند باید آرایش فضایی موجود ملاحظه شود؛ خصوصاً در مقیاس و اندازه قطعه.
۱۱. دانش نسبت به تاریخ یک شهر یا محوطه شهری تاریخی باید از طریق کاوش‌های باستان‌شناسی و حفاظت در خور یافته‌های باستان‌شناسی افزایش یابد.
۱۲. ترافیک داخل یک شهر یا محوطه شهری تاریخی باید کنترل شود و محوطه‌های پارکینگ باید چنان برنامه‌ریزی شوند که به بافت تاریخی یا محیط‌اش آسیب وارد نیاید.
۱۳. وقتی برنامه‌ریزی شهری یا منطقه‌ای برای یک بزرگراه اصلی تهیه می‌شود، نباید در داخل شهر یا محوطه شهری تاریخی نفوذ کند، ولی باید دسترسی به آن را بهبود بخشد.
۱۴. به منظور حفاظت آثار، و امنیت و رفاه ساکنان، شهرهای تاریخی باید در مقابل سوانح طبیعی و مزاحمت‌هایی مثل آلودگی و ارتعاشات محافظت شوند.
- هرگاه که سانحه طبیعی بر شهر یا محوطه شهری تاریخی تأثیر می‌گذارد، باید تمهیدات پیشگیرانه و مرمتی متناسب با سرشت خاص سرمایه‌های مورد توجه، انجام شود.
۱۵. به منظور تشویق مشارکت و درگیر شدن مردم، باید یک برنامه اطلاعاتی عمومی برای همه ساکنان تدوین شود که از کودکان سنین دبستانی شروع شود.
۱۶. آموزش تخصصی باید برای همه تخصص‌ها با توجه به حفاظت تهیه شود.